

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व र संग्रहालय उप-समूहका राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका विभिन्न पदहरूको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा :- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार दुई चरणमा परीक्षा लिइने छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा पूर्णाङ्क :- २००
द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्क :- ४०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	उपसमूह	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	समय
प्रथम	History, Culture, Archaeology and Museology	दुवैको लागि	१००	४०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice)	१००X१ = १००	१ घण्टा १५ मिनेट
द्वितीय	Archaeology and Conservation	पुरातत्वको लागि	१००	४०	विषयगत (Subjective)	१०X१० = १००	३ घण्टा
	Museology	संग्रहालयको लागि					

द्वितीय चरण

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
सामूहिक परीक्षण (Group Test)	१०	सामूहिक छलफल (Group Discussion)	३० मिनेट
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक	-

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- पाठ्यक्रमको प्रथम र द्वितीय पत्रको विषयवस्तु फरक फरक हुनेछन ।
- माथि उल्लिखित उपसमूहको पाठ्यक्रमको प्रथम पत्रको विषयवस्तु एउटै हुनेछ । द्वितीय पत्रका विषयवस्तु उपसमूह अनुसार फरक फरक हुनेछन् ।
- प्रथम र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- माथि उल्लिखित उपसमूहहरूको प्रथम पत्रको परीक्षा संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै हुन सक्नेछ भने द्वितीय पत्रको परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- प्रथम पत्रका पाठ्यक्रमका एकाईहरूबाट सोधिने प्रश्नहरूको संख्या निम्नानुसार हुनेछ । द्वितीय पत्रबाट सोधिने प्रश्नहरूको संख्या द्वितीय पत्रको पाठ्यक्रम उल्लेख भए अनुसार हुनेछ ।

प्रथम पत्रका एकाई	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
प्रश्न संख्या	15	5	15	5	10	10	10	10	15	5

- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नका लागि तोकिएका १० अङ्कका प्रश्नहरूको हकमा १० अङ्कको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- द्वितीय पत्रमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- यस भन्दा अगाडि लागू भएको माथि उल्लिखित समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति :- २०६३/२/३० देखि (२०७२/०७/२४ को निर्णय अनुसार सामूहिक परीक्षण समावेश)

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व र संग्रहालय उप-समूहका राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका विभिन्न पदहरूको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम
प्रथम पत्र **History, Culture, Archaeology and Museology**

- 1. History of Nepal** **15%**
  - 1.1. Etymology of the word Nepal and Physical diversity of Nepal.
  - 1.2. Legendary accounts of the Abhiras, Gopals and Kirantas in Kathmandu Valley and the Videhas of Janakpur
  - 1.3. An account of the Shakyas of Kapilavastu in the sixth century B.C. and King Ashoka's activities in Kapilavastu and Lumbini in the third century B.C.
  - 1.4. Political, cultural and economic history of the Lichchhavi period (fifth century to the eighth century A.D.)
  - 1.5. A historical survey of Kathmandu valley after the ninth century to the fourteenth century A.D; emergence of the Nepal era in the ninth century and the foundation of the Tirhut state in Simraongadh
  - 1.6. Political, cultural and economic history of the Malla period (fourteenth century to the eighteenth century A.D.)
  - 1.7. History of the Mallas of the Karnali region; their contribution to the culture
  - 1.8. The baise and Chaubise states of western Nepal; rise of the Gorkha State
  - 1.9. The unification of Nepal: emergence of modern Nepal
  1. 10. The Anglo-Nepal conflict, the Sugauli Treaty and its impact
- 2. Nepali Culture** **5%**
  - 2.1. Concept and meaning of the; the culture of the multi-ethnic people of Nepal
  - 2.2. Features of the Hindu and Buddhist culture
  - 2.3. Features of the culture of ethnic communities of Nepal
  - 2.4. Unity in diversity in the Nepali culture
- 3. Archaeology** **15%**
  - 3.1. Meaning of Archaeology; its relations to geology, history and anthropology
  - 3.2. Prehistory: meaning; method of study
  - 3.3. Evolution of man: concept of biological evolution and the geological calendar of the Earth
  - 3.4. Features of the Palaeolithic cultures of Europe and Asia
  - 3.5. Mesolithic cultures of Indian sub-continent
  - 3.6. Neolithic cultures of central and West Asia and Indian sub-continent
  - 3.7. Development of Archeological activities in Nepal
- 4. History of Civilization** **5%**

A general understanding on the features of the following civilizations:

  1. Chinese
  2. Mesopotamian
  3. Egyptian Civilizations
  4. Indus Valley
  5. Vedic
- 5. Conservation and Preservation** **10%**
  - 5.1. Meaning of the concept, significance of conservation of archaeological objects, antiquity, monuments, epigraphy and documents; causes of decay and deterioration

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व र संग्रहालय उप-समूहका राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका विभिन्न पदहरूको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 5.2. A study of the Laws and Convention on preservation:
  - 5.2.1. Ancient Monuments Preservation Act, 2013
  - 5.2.2. Venice Charter, 1964
  - 5.2.3. The UNESCO Convention on the protection of the Cultural and Natural Heritage, 1972
  - 5.2.4. Archives Preservation Act, 2046
6. **Archives and Museums of Nepal** 10%
  - 6.1. Meaning and significance of archives and museums
  - 6.2. Collection, classification, documentation and exhibition of antiquities and documents
  - 6.3. Characteristics and types of Archives, Museums and libraries
  - 6.4. Museum administration
7. **Religious Beliefs** 10%
  - 7.1. A brief history of the Hindu religion: Hinduism; Hinduism in the Lichchhavi Period
  - 7.2. Development of sectarian beliefs of Hinduism: Shaivism, Vaishnavism and Saktism in Nepal
  - 7.3. Mastatism in Nepal
  - 7.4. An introduction to the teachings of Buddha; Theravada or Hinayana , Mahayana and Vajrayana in Nepal
  - 7.5. Religious beliefs of the ethnic communities of Nepal
8. **Epigraphy and Numismatics** 10%
  - 8.1. Meaning of Paleography and Epigraphy: description, interpretation and classification of inscriptions
  - 8.2. A brief history of the development of epigraphic study in Nepal
  - 8.3. Significance of epigraphy for the study of history and culture of Nepal
  - 8.4. Beginning and development of coinage in the Indian Sub-Continent
  - 8.5. An introduction to the Punch-marked coins, coins of Indo-Greek, Kushana and Gupta rulers of India
  - 8.6. An Introduction to the Lichchhavi, Malla and Shah coins of Nepal
9. **Art and Architecture of Nepal** 15%
  - 9.1. A brief history of the beginning and development of stone sculpture in the Indian Sub-Continent
  - 9.2. A history of development of sculptural art and painting in Kathmandu Valley
  - 9.3. A survey of the temple architecture in Kathmandu Valley
  - 9.4. A history of development of Viharas and Stupas/Chaityas in Nepal
  - 9.5. An introduction to the secular architecture in Kathmandu Valley
10. **Tourism in Nepal** 5%
  - 10.1 Meaning and significance of Tourism
  - 10.2 A history of development of Tourism
  - 10.3 An introduction to different types of Tourism
  - 10.4 Nepal as a tourist destination

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व र संग्रहालय उप-समूहका राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका विभिन्न पदहरूको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

वस्तुगत बहुउत्तर नमूना प्रश्नहरू (Sample questions)

१. लिच्छविकालमा "कुथेर अधिकरण"को मुख्य काम के थियो ?
(क) राजस्व उठाउने
(ख) पञ्चापराध सम्बन्धी मुद्रा मामिला हेर्नु,
(ग) विवाह एवं सम्बन्ध विच्छेद सम्बन्धी मुद्रा हेर्ने
(घ) कुलो धारा पानी सम्बन्धी काम हेर्ने ।

सही उत्तर :- (क)

२. लिच्छविकालमा कुन क्षेत्रलाई 'युपग्रामद्रङ्ग' भनिन्थ्यो ?
(क) हालको पाटन मङ्गल बजार र त्यसको आसपासको क्षेत्र
(ख) हनुमानढोका दरवार र त्यसको आसपासको क्षेत्र
(ग) भक्तपुर दरवार र त्यसको आसपासको क्षेत्र
(घ) हालको हाँडीगाउँ क्षेत्र ।

सही उत्तर :- (क)

३. लुम्बिनी कहिले विश्व सम्पदा सूचीमा सूचिकृत भएको हो ?
(क) सन् १९७९ (ख) सन् १९७५
(ग) सन् १९८७ (घ) सन् १९९७

सही उत्तर :- (घ)

४. Museum Index card भनेको के हो ?
(क) सामाग्री दर्ता किताव (ख) प्रदर्शित सामाग्रीको विस्तृत विवरण पत्र
(ग) सामाग्रीको मूल्य सूची (घ) स्टोरमा राखिने सामाग्रीको सूची

सही उत्तर :- (ख)

५. प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐनको प्रावधान अनुसार कुनै प्राचीन स्मारकलाई नष्ट गरेमा, भत्काएमा वा हटाएमा के कति सजाय हुन्छ ?
(क) विगो बमोजिमको रकम असुल उपर गरी वीस हजार रुपैयाँ देखि एकलाखसम्म जरिवाना वा पन्ध्रवर्ष कैद वा दुवै ।
(ख) पन्ध्रवर्ष कैद र एकलाख जरिवाना ।
(ग) दश वर्ष कैद वा एकलाख जरिवाना वा दुवै ।
(घ) त्यस्तो प्राचीन स्मारकको विगो बमोजिमको रकम असुल उपर गरी रु.२५,००० देखि एक लाखसम्म जरिवाना वा ५ वर्ष देखि १५ वर्षसम्म कैद वा दुवै ।

सही उत्तर :- (घ)

६. कुन कालमा नेपाली समाज १८ जाति वा समुदायमा विभाजित थियो ?
(क) आभीर (ख) किराँत
(ग) लिच्छवि (घ) मल्ल

सही उत्तर :- (ग)

७. काठमाडौं उपत्यकाका प्रारम्भिक अभिलेखहरू कुन लिपिमा लेखिएका छन् ?
(क) प्रारम्भिक ब्राम्हीको लिपि (ख) नेवारी लिपि
(ग) किराँती लिपि (घ) लिच्छवि लिपि

सही उत्तर :- (घ)

८. साधारण अनुहार, सन्तुलित अवयव र सीमित गर-गहना कुन कालका मूर्तिकलाका लक्षण हुनः
(क) मल्लकाल (ख) लिच्छविकाल
(ग) किराँत काल (घ) शाह काल

सही उत्तर :- (ख)

९. उत्खननबाट प्राप्त सामाग्रीहरूको काल निर्धारण गर्ने कार्वन-१४ (C14) पद्धतिबाट कस्ता कस्ता वस्तुहरूको काल निर्धारण गर्न सकिन्छ ?
(क) जैविक वस्तुको (ख) खनिजजन्य वस्तुको
(ग) तरल वस्तुको (घ) माथिका कुनैको पनि होइन

सही उत्तर :- (क)